

LIBRIS

We know
books

Coperta: Daniel Țuțunel

Imaginea de pe copertă: *Fuga lui Enea din Troia*, Pictură de Federico Barocci.
Galleria Borghese, Roma (1598) (sursa Wikipedia)

VERGILIU

Eneida

Traducere în forme originale
GEORGE COȘBUC

Prefață și note
ION ACSAN

Editura MondoRO
București, 2017

SUMAR

Prefață / I
Cuprinsul *Eneidei* / 5

Eneida / 9

Cartea I / 11
Cartea II / 38
Cartea III / 63
Cartea IV / 89
Cartea V / 112
Cartea VI / 141
Cartea VII / 174
Cartea VIII / 202
Cartea IX / 226
Cartea X / 250
Cartea XI / 278
Cartea XII / 304

CUPRINSUL * ENEIDEI

Cartea I. Subiectul epopeii și invocarea muzei (1-11). Cauzele mâniei Iunonei pe troieni (12-49). Aeolus, la dorința Iunonei, ridică furtuni pe mare, ca să împiedice pe troieni de-a ajunge în Lațiu (50-120). Neptun domolește furtunile (124-156). Aeneas cu șapte corăbii ajunge la coastele Libiei (157-222). Venus se plânge lui Iupiter de nenorocirile troienilor. Iupiter o mângâie și-i destăinuiește menirile troienilor (233-304).

Aeneas, pe maluri, se întâlnește cu Venus; ea îi povestește fugirea Didonei din Tyrus și-l învață să meargă în Carthago la Dido; il prevestește despre întoarcerea corăbiilor pe care Aeneas le credea pierdute (305-410). Aeneas, îmbrăcat de Venus într-un nor, intră în Carthago (411-493). Dido primește pe troienii naufragați în templu. Aeneas e și el în templu, dar norul îl ascunde vederii (494-585). El se arată reginei. Ea îl primește cu drag ca oaspe (586-656). Venus trimete la Dido în loc de Ascaniu pe Cupido, ca să facă pe regina să prindă patimă de Aeneas. Dido cere lui Aeneas să-și spuie pățaniile (657-756).

Cartea II. Aeneas începe să povestească. Grecii fățărăsc întoarcerea acasă și lasă pe malul troianic calul de lemn (1-39). Ivirea lui Sinon, minciunile lui (40-199). Moartea lui Laocoon (200-227). Troienii duc calul în Troia (228-249). Sosirea flotei grecești la mal; deschiderea porților (249-267). Mortul Hector s-arată lui Aeneas (268-297). Aeneas, înarmat, pleacă să lupte; adună luptători (298-369). Luptele pe stradă (370-436). Lupta la palatul lui Priamus (437-558). Aeneas vede pe Helena și vrea s-o ucidă (559-588). Venus s-arată lui Aeneas și-l face să vadă pe zeii care dărâmă Troia (589-631). Aeneas se întoarce acasă; decide pe tată-său Anchises să fugă (632-729). Fug; pe cale, Aeneas își pierde pe soția sa Creusa. El se întoarce s-o caute; cutreieră cetatea; i s-arată umbra Creusei și-l mângâie. Plecarea din Troia (730-804).

* George Coșbuc indică între paranteze numărul versurilor din original. (n.r.)

Cartea III. Aeneas, plutind pe mare, ajunge în Tracia și are de gând să clădească o cetate. Dar o vedenie scârboasă îl alungă de-acolo (1-38). Ajunge pe malul Creței și s-așează statornic. Dar și de-acolo îl alungă holera (84-191). Ajunge pe o insulă dintre Strofade; lupta cu Harpiile și prezicerile unei Harpii (192-269). Ajunge în Epir, unde se întâlnește cu Helenus și Andromache (270-505). Ajunge la muntele Aetna; vede ciclopul (506-681). Pe mare, la Drepanon, moare Anchises (688-713). Furtuna îl aruncă pe coastele Libiei.

Cartea IV. Dido destăinuiește surorii sale iubirea ei (1-89). Iuno și Venus se înțeleg să unească pe Aeneas cu Dido (90-128). Vânătoare pe munți; Iuno trimete o furtună. Dido cu Aeneas s-ascund într-aceeași peșteră (129-172). Dido trăiește cu Aeneas. Iharbas, un pețitor respins al Didonci, se plânge lui Iupiter care trimite pe Mercuriu să poruncească lui Aeneas să plece la Carthago (173-278). Aeneas se gătește de fugă. Dido prinde de veste și-l mustră; ea cere ajutorul surorii sale; face în urmă farmece (279-553). Aeneas pleacă, iar Dido se sinucide (584-705).

Cartea V. Aeneas ajunge în Sicilia la Acestes; face parastas pentru Anchises (1-103). Pregătește jocuri de întrecere: cursă de corăbii (104-285), alergări pe jos (286-361). Luptă cu pumnul (362-484), întreceri în săgetare (485-544). Băieții troiani fac exerciții ecvestre (545-603). Iuno întărită pe troiene să aprindă flota (604-684). Aeneas roagă pe Iupiter să-i scape flota de foc. Iupiter trimete-o ploaie (685-699). Aeneas face o cetate și lasă pe femei și pe bătrâni în Sicilia (700-778). El pleacă spre Lațiu. Palinurus, cârmaciul, cade de pe coama corăbiei și se înecă (835-871).

Cartea VI. Aeneas ajunge la Cumae și merge în peșteri la Sibila, ca s-o întrebe despre viitorul său (1-102). Aeneas îi cere să-l ducă în infern; ea-l învață ce să facă (103-155). Moartea lui Misenus (156-235). Aeneas cu Sibila intră în infern. Monștri care păzesc infernul. Styxul. Întâlnirea lui Aeneas cu Palinurus (236-384). Charon (385-416). Cerberus (417-426). Câmpii durerii (426-476). Aeneas se întâlnește cu Dido (450-476), cu eroii troieni, cu Deifobus (477-547). Descrierea Tartarului (548-632). Câmpii Elysium. Orfeu, Musaeus (633-678). Întâlnirea lui Aeneas cu Anchises: acesta îi descrie viața după moarte (679-751). Anchises arată fiului său pe toți urmașii săi, pe fruntașii romani (752-892). Anchises scoate pe Aeneas iarăși pe lumea de deasupra (893-900).

Cartea VII. Aeneas ajunge la gurile Tibrului (1-36). Semne cerești și auguri prevestesc pe regele Latinus din Lațiu despre sosirea troienilor (37-106). Aeneas, scoborât pe maluri, trimete o sută de bărbați la Latinus (171-193). Latinus întreabă pe soli de ținta venirii lor; Ilioneas răspunde; regele le-ncuviințează cererea și făgăduiește lui Aeneas de soție pe fată-sa, Lavinia (194-285). Iuno, supărată de acest lucru, cheamă pe Allecto din Tartar, ca să facă vrajbă între latini și troieni. Allecto atâță pe regina Amata și pe logodnicul Laviniei, pe Turnus regele rutulilor (186-474). Allecto iscodește un prilej de ceartă: Iulus ucide un cerb crescut de țărani, iar țăranii sar cu bătaia. Cea dintâi ciocnire între latini și troieni (475-510). Allecto se reîntoarce în Tartar (511-570). Latini, și mai

ales Turnus, cer război. Latinus nu vrea. Iuno le încuviințează războiul (571-622). Lațiu se înarmează. Înșirarea tuturor popoarelor și a căpeteniilor care se ridică asupra troienilor (622-817).

Cartea VIII. Oștile pornesc (1-19). Aeneas e deznădăduit, nu știe ce să facă. Zeul râului Tibrul i s-arată în vis și-l învață să ceară ajutor lui Evandru, regelui arcadic (18-101). Evandru primește bine pe Aeneas (102-174). Aeneas ia parte la sărbătoarea ce o făcură arcazii întru amintirea lui Hercules. Evandru îi povestește cum a ucis Hercules pe Cacus (175-305). Evandru duce pe Aeneas prin locurile pe care stă azi Roma, și-i arată locurile vechi (306-368). Venus într-asta roagă pe Vulcan să-i facă lui Aeneas arme.

Vulcan cu ciclopul lucrează în fierăria lor (369-453). Evandru învață pe Aeneas să se pună în fruntea oștilor etrusce, care stăteau gata de război cu Mezențiu, cu regele lor pe care îl goniră (454-557). Aeneas pleacă cu Pallas (558-584). Sosesc la oastea etruscă (585-608). Venus aduce la Aeneas armele (609-630). Descrierea scutului (629-730).

Cartea IX. Iris, trimisă de Iuno, așază pe Turnus să atace pe troieni, în lipsa lui Aeneas (1-24). Turnus pleacă. Vede flota troiană și vrea s-o aprindă (25-76). Corăbiile, la rugarea Berecintiei, sunt schimbate de Iupiter în nimfe (79-122). Vorbirea lui Turnus către oșteni (126-157). Vine noaptea. Turnus își așează oștile în jurul cetății troiene (157-174). Nisus și Evrialus, străjeri la poartă, cer de la Iulus voie să iasă din cetate, să treacă printre dușmani și să meargă la Aeneas să-i spuie că troienii sunt asediați. Ei pleacă. Omoară mulți dușmani. Sunt prinși la urmă și uciși (175-501). Troienii ajung tot mai strămtorați (502-588). Ascanius ucide pe Numanus, de pe zid (589-662). Troienii voiesc să iasă la larg. Deschid porțile. Luptă. Biruiți se retrag și închid porțile. Închid și pe Turnus în cetate: el omoară mulțime de troieni și sare apoi în Tibrul (663-817).

Cartea X. Iupiter cheamă pe zei la sfat și-i mustră că s-amestecă-n luptă (1-15). Venus se plânge de răutatea Junonei (16-62). Iuno se plânge de Venus (63-95). Iupiter declară că el de-acu nu se mai amestecă în lupte (100-117). Troienii sunt asediați mereu (118-145). Aeneas se întoarce. Înșirarea popoarelor și a căpeteniilor care s-au aliat cu dânsul (146-255). Turnus vrea să împiedice scoborârea lui Aeneas pe mal. Lupta pe maluri (256-361). Moartea lui Pallas (362-509). Aeneas cutreieră câmpii, ucizând (510-605). Iuno trimete o nălucă, în chipul lui Aeneas; Turnus fugărește nălucă până pe o corabie. Iuno împinge corabia pe mare și duce pe Turnus acasă în Ardea (606-688). Aeneas rănește pe Mezențiu (689-793); omoară pe Lausus (794-835). Moartea lui Mezențiu (836-907).

Cartea XI. Aeneas ridică un trofeu din armele lui Mezențiu. Apoi trimete pe Pallas acasă la tată-său, Evandru (1-99). Armistițiu (100-138). Ambele oștiri dușmane își îngroapă morții (139-180). Latinus convoacă adunarea bătrânilor. Solii trimiși la Diomedea se întorc (181-240). Răspunsul lui Diomedea (243-293). Vorbește Latinus; propune pacea. Vorbește Drances, tot pentru pace și mustră pe Turnus. Vorbește Turnus și cere război (296-444). În vremea asta Aeneas își pune oștirea în mișcare și atacă cetatea latină. Turnus se gătește de luptă (445-

497). Luptă de călăreți (498-724). Moartea Camillei (725-835). Diana răzbună pe Camilla (836-867). Rutulii se zăpăcesc; troianii măcelăresc cumplit (868-896). Aeneas și Turnus la mijlocul câmpiei stau aproape să se încaiere, dar îi oprește sosirea nopții (897-915).

Cartea XII. Turnus, în ciuda lui Latinus și a Amatei, vrea să se bată singur cu Aeneas și se gătește de luptă (1-112). S-adună și troienii și rutulii să vadă lupta între acești doi viteji (113-134). Iuno ațâță pe Iuturna să apere de moarte pe Turnus (135-160). Jertfa înainte de începerea luptei. Aeneas jură. Jură Latinus (161-215). Iuturna ațâță pe rutuli, le trimete semne. Tolumnius aruncă cel dintâi su-lița în troieni. Oștile se-ncaieră. Latinus fuge (216-310). Aeneas vrea s-opreas-că pe-ai săi, dar e rănit de o săgeată și pleacă de pe câmp. Turnus cutreieră câmpii și omoară (311-382). Venus vindecă rana lui Aeneas. El se întoarce la luptă; caută pe Turnus (383-467). Iuturna ferește pe Turnus din drumul lui Aeneas, purtându-l cu carul pe de lături (468-487). Regina Amata se spânzură (593-611). Turnus se hotărăște să se bată cu Aeneas. Lupta lor. Aeneas îl biruie și-l omoară (885-950).

G.C.

VERGILIU
ENEIDA

1896

CARTEA I

Lupte vă cânt și pe-oșteanul¹ ce-odată din câmpii troianici
Dus de meniri a sosit în pământul ital la lavini²
Cei de pe mal. Îl zvârliră prin țări și pe-adâncuri întruna
Zeii, cât timp a ținut mânia mahnitei Iunone.
Patimi și-n lupte-a-ndurat, în Latium până s-aducă
Zeii troieni și temeiori să-și pună cetății din care
Neamul latin a purces, poporul albanic³ și Roma.
Muză⁴, vestește-mi temeiu, din care călcare-a poruncii
Astfel de multe dureri s-aducă vrășmașa regină⁵
Celui mai vrednic bărbat, amaruri atâtea gătindu-i?

1. "Arma virumque cano" ("Lupte vă cânt și pe bărbatul") amintește de începutul *Odiseei*: "Andra moi énepe, Mousa" ("Muză, să-mi cânti pe bărbatul..."). În această invocatie home-rică, eroul care dă titlul epopeii este înfățișat prin peripețiile sale de după cucerirea Troiei, nominalizarea lui făcându-se pe parcursul desfășurării evenimentelor. La fel procedează Vergiliu, care în primele versuri rezumă acțiunea *Encidei*. Rudă prin alianță cu casa domni-toare, Aeneas descinde pe linie paternă din Zeus iar mama lui este Afrodita, care l-a zămislit împreună cu chipeșul păstor frigian Anchises. Vajnic apărător al cetății sale asediate, el suplinește dispariția lui Hector, fiind căpetenia în jurul căruia se grupează supraviețuitorii dezastrului, Troienii înfrânți vor perpetua zeii și gloria Troiei prin strămutarea lor din Troada în Italia, unde Aeneas era predestinat să devină strămoșul unui popor invincibil, care va stăpâni lumea.
2. Locuitorii Laviniului, oraș din Latium, situat între Laurentum și Ardea, pe care l-a întemeiat Aeneas, dându-i numele Lavinei, cea de a doua lui soție, fiica regelui Latinus. Pe vremea lui Vergiliu mai dăinuiau doar ruinele legendarei cetăți, reînviată de o colonie fondată în vremea lui Traian. Cercetătorii epocii moderne au identificat orașul Lavinium cu cetatea Laurentum, anterioară poposirii lui Aeneas în Italia.
3. Ascaniu (Iulus), fiul lui Aeneas și al Creausei, a întemeiat la rândul lui Alba Longa, cetatea de baștină a lui Romulus, legendarul fondator al Romei.
4. Vergiliu respectă tradiția epică de invocare (nu chiar din primul vers, ca în *Iliada* și *Odiseea*) a Muzei, una dintre cele nouă fiice ale lui Zeus și ale Mnemosynei (personificarea Memoriei), inspiratoarele muzicii, dansului, poeziei și ocrotitoarele artelor. Îndeobște vizată era Calliope, Muza poeziei epice. Pentru partea a doua a *Encidei* (VII, 37), Vergiliu o va invoca pe Erato – Muza poeziei erotice.
5. Iunona sau Iuno (la greci Hera), soția lui Iupiter, regina Olympului, care fusese adversara troie-nilor de-a lungul întregului război, își revarsă ura asupra lui Aeneas, fiul rivalei sale Venus (la greci Afrodita) și după distrugerea cetății lui Priam.

Patimi atâta de mari s-ascundă sub piepturi chiar zeii?⁶
 Veche-o cetate era, de tyrii clădită, Carthago –
 Malul italic avându-l în față, departe, și gura
 Tibrului – tare-n puteri, cu zel și-ndărătnică-n lupte;
 Pe-asta cetatea-o iubea mai mult decât toate Iunona,
 Chiar decât Samos⁸ mai mult – se zice. Ținându-și acolo
 Carul și stemele toate, se luptă și tinde s-aducă
 Neamuri sub mândru-i toiag, de cumva o-ngăduie soartea,
 Însă, prin veacuri, un neam veni-va din sânge troianic,
 Astfel s-aude, peire-aducând, cetății Carthago,
 Neam îndrăzneț în război și deprins să supuie popoare,
 Libia⁹ făcând-o pustiu: torc Parcele¹⁰ firul lor astfel.
 Asta e temerea ei. Și-n urm-amintindu-și de Troia,
 Unde-n trecutul război s-a luptat împotriva lui Hector,
 Simte că nu i s-a stins în suflet mânia și-amarul,
 Tot supărat-a rămas, și-o zbciumă până-n adâncuri
 Cruda rostire-a lui Paris și-ocara frumșetii respinse¹¹,
 Ah! Ș-urâciosul popor și mărirea ce-avea Ganimede¹²!
 Plină de furie deci, pe mări azyârli pe troienii
 Câți au scăpat de mânia danae¹³, de crudul Ahile.

-
6. Celebră întrebare retorică prin care Vergiliu dezaproabă înverșunarea Iunonei împotriva unui erou distingându-se prin cucernicia lui față de zei.
7. Cartagina (Karthedon la greci și Carthago la romani) a fost întemeiată de coloniștii orașului fenician Tyr (azi Sur, Liban) pe un promontoriu din preajma actualei capitale a Tunisiei cu 130 de ani înainte ca Romulus să pună piatra de temelie a Romei (753 î. Hr.), potrivit aprecierii eruditului Marcus Terentius Varro. Între 883 și 1283 î. Hr. data la care cronologia antică stabilise căderea Troiei, există un decalaj de câteva secole, ignorat de cei ce acreditaseră legenda ivirii poporului roman din fuziunea troienilor conduși de Aeneas cu străvechii locuitori din Latium.
8. Insulă vastă din V. Mării Egee, în dreptul coastelor Asiei Mici, Samosul se mândrea cu cel mai mare templu al Herei din vremea lui Herodot.
9. Prin Libia, cei vechi înțelegeau mai ales partea de N. a Africii, dar și Africa întreagă.
10. Parcele (la greci *Moire*), fiicele lui Zeus și ale Themidei, erau zeițele destinului, supranumite "torcătoare" fiindcă torceau, depănau și tăiau firul vieții muritorilor.
11. Ales arbitru al unui concurs de frumusețe, Paris, fiul lui Priam, a oferit premiul zeiței Venus, umilind-o pe orgolioasa soție a lui Iupiter, ea și pe Minerva.
12. Cucerit de chipeșul fiu al lui Tros, Iupiter l-a răpit pe tânărul Ganimede cu ajutorul vulturului său și l-a adus în Olymp, unde l-a făcut paharnicul zeilor, stărnind gelozia Iunonei și ura ei față de troieni.
13. Denumirea de danaei, primită de greci, provine de la legendarul lor strămoș Danaus, fiul lui Belus și tatăl Danaidelor, regele Argosului.

Mult încureându-i pe drumuri departe de Latium. Umblat-au
 Ani îndelungi, prigonii de menire, prin mările toate,
 Trude-așa mari trebuiau spre-a naște poporul romanic.
 Malul siculic¹⁴ de-abia li se-ascunse vederii și-n larguri
 Veseli pluteau spintecând cu prora sările spume,
 Iată, și Iuno, purtând în suflet eterna-i durere
 Zise: "Să-mi lepăd eu gândul de-acum? Să mă dau biruită?
 N-am eu să-mpedec în drum spre Latium pe prințul troianic?
 Soartea m-oprește! De ce? Dar cum aprinsese și Pallas
 Flota grecească din port, pe-ahei, în vâltoiri încându-i,
 Numai căci Ajax¹⁵ greșise, turbatul născut din Oileus?
 Însăși din cer aruncând puternicul foc al lui Joe,
 Flota-n risip-a sfărâmat-o și vifor pornit-a pe-adâncuri,
 Chiar și pe cel ce din pieptul strivit își respiră văpaia,
 Dânsa-l răpi cu vârtejuri, de stânci ascuțite strivindu-l.
 Dar mi-te eu! Că mă plimb o regină prin ceruri, lui Joe
 Soră fiind și nevastă¹⁶! Să port cu poporul acesta
 Lupta, cu unul de ani? Dar cine de-acum să se-nchine
 Slabei Iunone,-aducându-i cu rugă pe-altare vro jertfă?"
 Astfel cu pieptul aprins jeluindu-se-n sineși zeita,
 Pleacă-n pământul eolic, în țara furtunelor, pe-unde
 Austru¹⁷ turbează-n vârtejuri; acolo-n ponorul noptatec
 Aeol¹⁸ prin aspre porunci domolește turbatele volburi
 Pline de urlet, și negre furtuni, și le ține-n prinoare.
 Ele cu vuiet se-ndeașă spre porți, răzvrătite, și geme

-
14. Siculii au populat cei dintâi Sicilia, căreia i-au transmis numele lor.
15. Ajax, fiul lui Oileus, a stârnit mânia zeiței Pallas Atena pentru sacrilegiul de a fi smuls pe Cassandra de lângă propria-i statuie din templul unde fiica lui Priam se refugiase în noaptea cuceririi Troiei, doborând faimosul Palladium. Vinovatul a pierit într-un naufragiu alături de o mare parte a flotei grecești, la întoarcerea din victoriosul război troian.
16. Aidoma soțului ei Joe, Iunona era fiica lui Cronos (la romani Saturnus) și a Rheei, identificată cu Cybele.
17. Austral: Vântul cald de S.
18. Aeolus, fiul lui Hippotes, sălășluia în insulele Aeolice, localizate în ținuturile vulcanice de la N. de Sicilia, având în stăpânirea lui Vânturile. Joe le ținea închise în peșteri întunecoase, adăpost mai potrivit pentru ele decât buclucașul burduf în care homericul Aeolus închisese pe supușii lui atunci când Odiseu, oaspetele său, a plecat spre Itaca, lăsându-i doar un vânt prielnic. Tovarășii lui au profitat de somnul regelui lor și au dezlegat burduful, dezlănțind furtuna care i-a dus înapoi în Aeolia.

Muntele-ntreg de murmur, dar Aeol pe stâncă, cu sceptru
 Șade-ndârjit, domolindu-le focul și-aleanul mâniei,
 Altfel, ieșind ar preface și marea și țara și-adâncul
 Cerului tot un amestec, văzduhul întreg frământându-l;
 Însă puternicul tată le-ascunse-n noptatece peșteri,
 Grijă cumplită purtând, și munte pe munte grămadă
 Puse deasupra, și-n pază le dete lui Aeol, să-mpace
 Vânturi nebune prin legi, iar vânturi domoale s-aprindă.
 Iuno s-apropie-acum de bătrân cu vorbire rugată;
 "Aeolus, ție ți-a dat al zeilor tată puterea
 Mări furioase s-adormi și mări liniștite să-nfurii –
 Mie potrivit de mult, un neam, pe tyrrhenice-adâncuri¹⁹
 Vine-n pământul italic și-aduce penai²⁰ din Troia.
 Scutură repezi furtuni și scufundă-le flota-n adâncuri,
 Mână-i pe mări risipiți și cu morții lor seamănă marea!
 Nimfe, de două ori șapte eu am, nespuse de frumoase,
 Uite, pe cea mai cu farmec copilă, pe Déiopéia²¹
 Ție nevastă ți-o dau și-a ta s-o numești tu de-a pururi,
 Drept o răsplată că-mi faci și binele-acesta, iar anii
 Dulci să ți-i facă: s-ajungi și părinte de-odrasle frumoase!"
 Aeol cu vorbele-atunci: "Regină, oricare ți-e dorul,
 Spune-l! dator eu mă simt să-ți aduc în plinire porunca.
 Tu-mi dăruieși puterea, tu sceptrul și mila lui Joe;
 Numai prin tine-am ajuns să stau la o masă cu zeii,
 Domn am ajuns pe furtuni și pe neguri numai prin tine!"
 Zise; și muntele gol îl izbește-ntr-o coastă cu vârful
 Lancii, și-n stoluri acum deodată prin poarta deschisă:
 Ies înțețitele vânturi și-n roată cutreieră câmpii,
 Repezi pe mări se grăbesc; prin inima mărilor scurmă
 Notus și-Eurus²² pe-un vas, și plinul de-o repede ploaie

19. *Tynhenum aequor*: Marea Tyrrheniană din V. Italiei.

20. Zeii tutelari ai familiei, cinstiți de locuitorii casei printr-o flacără veșnică. Aduși de Aeneas de la Troia, ca simbol al continuității, ei au devenit Penaii statului roman.

21. Déiopéia face parte din catalogul nimfelor și oceanidelor inclus de Vergiliu în poemul său didactic *Georgicele* (III, 343), tradus de G. Coșbuș, după *Aeneis* (1906). În epoeie, Iocul Deiopeei este luat de *Deifobeia*, care nu figurează în ediția lui E. Benoist, utilizată de Coșbuș, nici în celelalte ediții. Am corectat așadar numele nimfei.

22. Notus, întruchiparea Vântului cald de S., este fratele lui Eurus, care suflă de la E. Ceilalți doi frați se numesc Boreas (Vântul rece de NE.) și Zepirus (la romani Favorinus), care suflă de la V.

Afric²³, și groaznice valuri le-azvârlă tăvălitate spre maluri.
 Urlă prin noapte și vaier de oameni și pocnet de funii:
 Norii-n văzduhuri ascund călătorilor cerul și ziua,
 Grabnic se-ntinde pe-adâncuri, o negură neagră ca noaptea.
 Tunetul urlă prin cer și se zguduie zarea de fulger
 Moarte năprasnic-acum prevestind călătorilor palizi.
 Rece trecându-i prin trup o groază simțește viteazul,
 Geme și mâinile-n sus le-nalță-amândouă spre ceruri,
 Astfel cu vaiet zicând: "Ferice de trei ori, de patru,
 Cei ce muriră străpuși sub nallele ziduri, sub ochii
 Taților noștri la Troia! Tu cel mai puternic din neamul
 Graic, Tididule,²⁴ tu! Căci n-avui norocul, pe câmpii
 Troiei să cad, și să-mi las în mâinile tale suflarea,
 Unde puternicul Hector e mort, răpusul de-Ahile,
 Ah, și voinicul Sarpedon,²⁵ și Simois²⁶ unde răstoarnă
 Scuturi de tineri, și coifuri, și trupuri viteze-n vârtoare!"
 Iată, pe când se plângea, cu șuier furtuna din norduri²⁷
 Zvârle corabia-ndărât și ridică spre stele potopul.
 Vâslele țandări se frâng; se-ntoarce cu dunga spre valuri
 Vasul, iar munții de apă vuiesc în huiță cădere.
 Unele-atârână pe creștet de valuri; și-o seamă-n prăpastii
 Lunecă până-n pământ, în nămolul ce fierbe cu clocot.
 Vântul izbește pe trei și le-azvârle de stâncile-ascunse
 (Stânca din mijloc de mări "altar"²⁸ o numește italicul,
 Vecinic îi spumegă marea-mprejur), pe trei mi le-mpinge
 Eurus spre Syrte,²⁹ la vad – privesc plină de milă! –

23. Africus: Vântul african de SV., care aducea furtuna.

24. Aeneas nu-l evocă întâmplător pe fiul lui Tideu, Diomedes, cu care s-a luptat sub zidurile Troiei, unde eroul grec l-a doborât la pământ cu un bolovan. Zeița frumuseții și-a salvat fiul de la moarte, răpindu-l din mijlocul bătăliei (*Iliada*, V, 297-318).

25. Aliat credincios al troienilor, Sarpedon, fiul lui Zeus și al Laodamiei, căpetenia licienilor, a căzut ucis de Patroclu.

26. Simois, torent care coboară din munții învecinați în câmpia troiană, vărsându-se în Seamandru.

27. De unde sufla Aquilonul (denumirea latină a lui Boreas), menționat de Vergiliu.

28. E vorba de stâncile asemănătoare unui altar, care se aflau în preajma țărmului cartaginez, la intrarea Golfului Tunis. În latinește li se spunea "Aræ".

29. Syrta (azi Sidra), numele a două golfuri mediteraneene pe țărmul de N. al Africii, situate între Cirenaica și Cartagina: Syrta Mare, cu deschidere largă spre țărmul Libiei, și Syrta Mică (Gabes), golf pe țărmul Tunisiei. Ambele Syrte erau temute de navigatorii antici fiindcă erau bântuite de puternice furtuni dinspre N., care nu i-au cruțat nici pe Argonauți.

Țandări le sfarmă, și-aduce nisip și le-ngroapă cu totul.
Una, purtând luptători licieni și pe-amicul Orontes,³⁰
Dânsul cu ochii văzu când valul puternic izbit-a
Cârma, trecând peste podul corăbii, și-Orontes cârmaciul
Cade de-a dura-n adânc: de trei ori se-nvârte-n vârtejuri
Vasul, sucindu-se-n loc, și-nghițit se scufundă-n vârtoare.
Colo și colo-notând vezi oameni pe largile-adâncuri;
Arme și bârne pe mare plutesc, și comorile Troiei.
Chiar și puternicul vas, cârmuitul de Ilioneus,
Vasul de-Ahates mânat, și cele de-Aletes și Abas,
Pier în furtună: se frâng dezlipitele scânduri din coaste,
Apă dușmană primesc întrun' prin setoasele găuri
Însă-ntr-acestea Neptun, simțind că se zbate cu vuiet
Marea spre fund și că geme furtuna pornită pe-adâncuri
Și că, de mult zguduit, e-n clocot nămolul prin vaduri,
Blând el se uită prin mare și capul din apă și-l scoate.
Flota troiană-mprejur o vede-n risipă tutindeni.
Vede troienii-ngroziți de valuri și-urgie cerească:
Vede că Iuno-și răzbună cumplit și-și varsă veninul –
Cheamă pe-Eurus și Zefir³¹ și zice cu multă mâhnire:
"Ce nebunie v-a prins, o spuneți, obraznice vânturi?
Fără poruncă-mi acum, a face pământul cel mare
Una cu ceru-ndrăzniți, stârnind o urgie ca asta?
Am să v-arăt eu!... furtuna dintâie pe mări s-o astâmpăr –
N-o să-mi scăpați voi ușor aldată, ca azi, de pedeapsă!
Haide, cărați-vă-acum, și spuneți stăpânului vostru:
Soarta mi-a dat stăpânirea pe mări și furca-n trei colțuri³²
Mie, nu lui! Și pe-acolo, prin stâncile pline de groază,
Eurus, pe-acolo-i stăpân și pe-acolo să-și facă bătrânul
Placul, cu bățul dominind furtunile-nchise prin peșteri."
Zise, și grabnic ca zisul, s-astâmpăra marea-ntărtată;
Norii-n văzduh grămădiți se răzbună și soare s-arată.

30. Orontes, care purta numele unui fluviu sirian și după moartea lui Pandaros a ajuns căpetenia licienilor veniți în ajutorul troienilor din SE Asiei Mici, s-a alăturat lui Aeneas, urmându-l în pribegie.

31. Vânturile care suflau din SE și din V (vezi mai sus, n. 22).

32. Tridentul, cange de pescuit, nelipsitul atribut al lui Neptun, simbolul puterii sale asupra talazurilor.

Sare grăbit Cimotheo, și Triton³³ de-asemeni, și-mpinge
Vasele toate spre larg; chiar el luminează văzduhul,
Grabnic ascunde vâltorile-adânci, și-astâmpără marea
Naltele valuri pe roți plutitoare³⁴ le-alunecă-n luciu.
Astfel precum uneori, adunata mulțime de neamuri
Face răscoală, și fierbe poporul cel josnic în gânduri:
Zboară și pietre, și zboară tăciuni, și turbații iau arme –
Vrednic atunci un bărbat, virtuos și cu traiul cucernic
Dacă s-arată-ntre ei, tac toți și cu drag îl ascultă;
Dânsul prin vorbe-mblânzește turbarea și-alină mânia:
Astfel și vuietul surd pe-adâncuri se stinse, când tatăl
Pacinic privit-a pe mări, iar căii-n senine văzduhuri
Carul în zbor îl duceau, cu frâne lăsate pe coamă.

Dar istoviți de cărări, aeneizii se luptă s-ajungă
Orișice mal; și se întorc cu mersul spre-a Libiei coastă.
Zace-nfundată-ntre stânci o limbă de loc, cu-mbinate
Coaste, merit-a fi port; acolo se zbuciumă-n zgomot
Valuri, ce-n două să-mpart, săltate prin strămebele golfuri.
Ambele coaste cu râpi spre ceruri înalță grozave
Stânci ce-amenință mereu; dincolo de naltul lor creștet
Luciul se-ntinde tăcut. Și-n fund, de pe maluri s-arată
Codri sălbateci și deși și plini de grozavu-ntunerice.
Tocmai în față-le stă o peșteră-n stâncă săpată:
Limpezi izvoare-o străbat și bănci grămădite din lespezi;
Nimfe pe-acolo trăiesc. Nici lanțul nu ține-n poprire
Vasele-acolo, și nici cu-nstrâmbatul său dinte cătușa,
Șapte corăbii le duce-ntr-acolo viteazul (din număr
Șapte de-abia i-au rămas); și veseli c-ajunseră malul
Iute scoboară troienii luând în primire pământul,
Iuți își întind obositele trupuri pe prunduri de sare.
Iată, din cremene-acum scânteiele-Achates le smulge;
Focul se-ncege prin veștede foi – și hrană mai dându-i
Vreascuri uscate: – pocnind se revarsă văpaia prin așchii.
Darul zeiții, de valuri stricat, îl aduc obosiții.

33. Fiul lui Neptun și al Amphitritei este ajutat de o fiică a zeului marin, Nereu (nereidă).

34. Roțile carului cu care Neptun cutreiera marea.

Grabnic ceaulul aduc: cu greu mântuite grăunțe
 Repezi la foc le prăjesc și pe urmă le macină-n răjniți.
 Însă-ntr-aceea, pe-o stâncă suit, își aleargă viteazul
 Ochii departe pe mări, că doar o să vadă pe Capys
 Undeva-n zare-azvârlit de vânturi, să vadă pe Antheus
 Phirigice luntri sau vasul cu arme, mânat de Caicus³⁵.
 Nici o corabie-n zări! – Trei cerbi rătăciți el zărește
 Colo pe maluri, urmați de-o turmă de pui și cerboaiice.
 Pacinic d-a lungul prin văi se-nșiruie cărdul și paște.
 Dânsul s-ascunde grăbit, și-ntinde cu grabnică mână
 Arcul, și-alege săgeți, căci tolba-i o poartă Achatēs.
 Iute doboară pe cerbii fruntași cari veseli și mândri –
 Coarne-ncrângate clăteau; și pui mai doboară, și-alungă
 Turma de-a lungul prin văi și-o gonește spre desert de codru.
 Nici nu s-oprește-aruncând omorările, până ce-așterne
 Câmpului șapte din cerbi, pe număr cu șapte corăbii.
 Deci, întorcându-se-n port, cu tovarășii-mparte vânatul.
 Vinul din oluri pe care le-umplu pe pământul trinacric³⁶
 Darnicul rege-al Sicanei,³⁷ ca dar și merinde pe cale,
 Vesel le-mparte, rostind amărătelor inimi cuvântul:
 “Fost-am destul, o tovarăși, bătuți de trudiri și de-amaruri!
 Doamne, prin câte-am trecut! Dar zeii sfârși-vor și-aceasta.
 Voi și pe Scylla³⁸ turbând o văzurăți, și stâncile Scylliei,
 Stânci mugitoare-n adânc, cunoașteți și malul ciclopic³⁹ –

35. Capys, Antheus și Caicus erau însoțitorii lui Aeneas care se rătăciseră în timpul furtunii.

36. Sicilia s-a chemat odinioară Trinacria datorită faptului că avea “trei vârfuli”: promontoriile Pelorus, Pachinum și Lilybaeum.

37. Acestes, legendarul întemeietor al unei cetăți situate pe țărmul nordic al Siciliei (fosta Sicanie), căreia i-a dat numele mamei sale troiene Aegesta (sau Segesta). A fost ospitaliera gazdă a lui Aeneas și l-a ajutat să-l înmormânteze pe Anchises, mort în Sicilia. La el va poposi Aeneas după plecarea din Carthago (vezi Cartea a V-a).

38. Scylla era o monstruoasă femeie având partea de jos a trupului alcătuită din șase câini (de aici și denumirea de “cățeaua”), care înhățau pe corăbierii sosiți în preajma țărmului sicilian. Șase dintre însoțitorii lui Ulise au fost înhățați de Scylla, ale cărui stânci denumeau primejdiosul promontoriu străjuind, alături de fioroasa ei vecină Charybdis, temuta strămoare a Messinei.

39. În timpul periplului lor sicilian, la poalele Etniei, însoțitorii lui Aeneas au avut prilejul să se întâlnească cu fioroșii ciclopi: uriași păstori antropofagi cu un singur ochi în frunte, fără să poposească pe țărmul lor, evitând peripețiile lui Ulise povestite de Homer în *Odiseea*. Despre ele vor afla troienii prin intermediul lui Achaemenides, personaj odisean din Cartea III a *Eneidei*.

Fiți mai cu suflet, ortaci, și goniți-vă teama din suflet!
 Fi-ne-vor poate și-acestea plăcut-amintire vrodată!
 Noi prin atâtea nevoi și prin iuți hotărări în primejdii
 Tindem spre malul latin, căci soarta ne îngăduie-acolo
 Loc de repaos pe veci. Din nou răsări-va domnia
 Troiei pe-acolo – fiți tari, cu gândul la vremuri mai bune.”
 Astfel de vorbe-a grăit chinuțul de negrele gânduri,
 Veselă față făcând și-n piept înecându-și amarul.
 Hainele soții-și sumet, rup prada, gătindu-și ospățul
 Unii jupoaiice de piele pe cerbi, dezvăluie carnea,
 Repezi o taie bucăți și o-nfig tremurată-n frigare;
 Grabnic așează căldări și-nfurie flacăra alții.
 Prind acu suflet bărbații; cu toții, pe pajiște-n stoluri
 Vinului vechi se-ntetesc și rup din zemoasa friptură.
 Deci potolindu-și și foamea cu rândul, dau mesele-n lături;
 Multe-și vorbesc și de toate și plâng pe pierduții tovarăși.
 Frica-i frământă mereu, dar în frică nădejdea le râde;
 Poate trăiesc? Ori sunt morți și nu mai răspund la strigare?
 Blandul Aeneas mai mult pe-nfrățitul Orontes îl plânge,
 Plânge pe-Amicus ursit al peririi, și jalnic bocește
 Soarta lui Lycus, pe Gyas cel bun și pe bunul Cloanthus.

Dânșii-ncetară din plâns, când Iupiter sus din văzduhuri
 Marea cea plină de pânze privind-o, și pline de pace
 Maluri și țări și popoare tutindeni: din creștetul zării
 De-unde stetea și-a-ntors spre Libia ochii săi țintă.
 Inima sa de părinte văzând-o strivită de-atâtea
 Chinuri, cu suflet măhnit și cu genele pline de plânset
 Venus s-apropie-atunci: “Tu cela ce cărmui cu brațul
 Oameni și zei, și prin veacuri cu fulgerul spaimii tu-i sperii,
 Spune-mi: Aeneas al meu ce rău a putut el să-ți facă
 Mare-ntr-atâta? Troienii, ei ce? Dup-atâta trudire,
 Pentru pământul italic, li-e închis rotogolul tutindeni!
 Mândri pe-acolo romanii trăi-vor prin vremuri odată,
 Regi se vor naște, renașteri din nobilul sânge troianic,
 Care țin-vor în jurul robiei și mării și pământuri –
 Astfel ai zis. Dar acum ai gânduri mutate, tu, tată?
 Când am văzut nimicirea și jalnica Troiei pieire,
 M-am mângâiat, socotind că sorții răsplată e soarta.